

 Artikkelit

Journalistiprofessio ja yhteiskunnan itsepuolustus

Tässä artikkelissa professionaalisuus nähdään osana yhteiskunnan itsepuolustusta (Karl Polanyi), joka koettaa rajoittaa yhteiskunnallisen elämän organisointia markkinoiden perustalle. Tämä vastarinta alkoi luhistua viimeistään 1980-luvulta alkaen, mikä on merkinnyt professioiksi muodostuneiden ammattien, niiden joukossa myös journalismin, de-professionaalistumista. Tämän prosessin tuloksena journalismista uhkaa tulla anakronismi, aikaansa sopimaton ilmiö. Osoituksena tästä journalismi on vaikeuksissa, ei vain professiona vaan myös liiketoimena. Professionalismin luhistumisen yhtenä seurauksena on ammattikunnan jakautuminen ylemmäksi ja alemmaksi kerrokseksi. Intressi journalismin re-professionaalisoimiseksi näyttää nousevan hiukan yllättäen pikemminkin ylemmän kuin alemman kerroksen käsityksistä ja tavoitteista. Näistä aineksista voisi olla mahdollista jalostaa uuden professionaalistumisen opilliseksi perustaksi ajatustapa, joka ymmärtää journalismin tiedonvälityksen asemesta yhteiskunnallistumiseksi.

AVAINSANAT: Professio, journalismi, journalistiprofessio, tiedonvälitys, yhteiskunnallistuminen

Professioita on pidetty ja pidettäneen vieläkin ammattien eliittinä. Niiden asema on kuitenkin muuttunut viimeisten 20–30 vuoden aikana tavalla, joka muistuttaa tällaisten muutosten voimanlähteestä. *Porvaristo* nimittäin ”on esittänyt historiassa äärimmäisen kumouksellista osaa”; se halusi riisua – ja tämä todettiin runsaat 150 vuotta sitten – ”pyhyiden hohteen kaikilta tähän asti kunnianarvoisilta ja pelonsekaisen hurskauden ympäröimiltä toimituksilta. Se muutti lääkärin, lakimiehen, papin, runoilijan ja tiedemiehen pelkiksi maksetuiksi palkkalaisikseen” (Marx ja Engels 1998 [1848], 39). Viimeaikaisten muutosten vuoksi on mahdollista kysyä, onko porvariston tarkoitus lopultaikin toteutunut niin, että professiot olisivat nyt pelkkää palkkatyötä.

Sikäli kuin journalismissa on esiintynyt professionaalistumista, yleinen kehitys on koskenut sitäkin. Alan erityispiirteet antavat sitä paitsi aiheen kysyä laajemmin, voiko nykymaailmassa olla journalisteja ylimalkaan, saati professionaalisia journalisteja. On kaksin verroin kyseenalaista, voiko sellaista muodostumaa kuin *journalistiprofessio* enää olla.

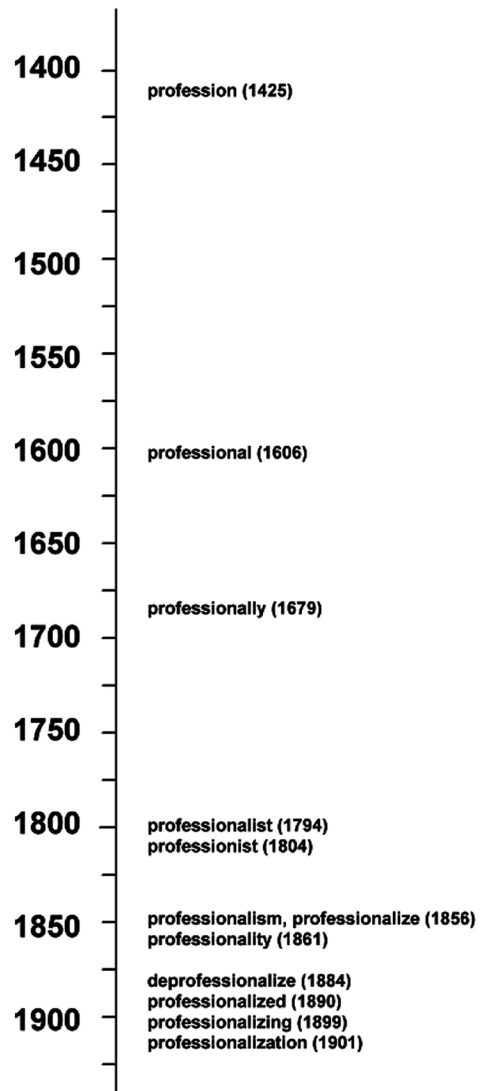
Professio on historiallinen ilmiö sekä sanana että sen tarkoittamana käytäntönä. Professionalismi näyttäisi noudattavan kaareutuvaa kehitystä professioiden synnystä professionalismin nousu- ja huippukauden kautta laskukauteen ja deprofessionalisaation tendenssiin. Tarkastelen artikkelin aluksi tätä kehityskaarta ja sen taustaa. Siirryn sen jälkeen yleisestä erityiseen, eli kysymykseen nimenomaan journalistiprofessiosta. Yleisten professionalismiin liittyvien kehityssuuntien ohella journalistiprofessioon liittyy erityisiä, journalismin omasta luonteesta juontuvia ongelmia, jotka vaarantavat journalis-

min olemassaolon ylimalkaan. Lopuksi esitän, että määrittelemällä tehtävänsä uudella tavalla journalismi saattaisi väistää muutoin uhkaavan deprofessionalistumisen.

Professiot ja professionalismismi

Professiosanasto ja -diskurssi. Sana *professio* ja sen johdannaiset eivät ole olleet kielessä aina samaa tarkoittavina. Latinassa sana merkitsi *julkisia* selityksiä, ilmoituksia ja rekistereitä (ks. Oxford English Dictionary 2009). Myöhempi maallinen merkitys on viitannut julkiseen opetustoimeen (siitä yliopiston professori), sittemmin ammatteihin, jotka soveltavat jonkin tieteen julkisesti opetettua tietoa. Niinpä sana voi nykyisin tarkoittaa ”kutsumusta tai uraa, erityisesti sellaista, johon kuuluu pitkä koulutus ja muodollinen pätevytyminen” (OED). Tämän merkityksen mukaisia alkuperäisiä professioita olivat kirkon, oikeuskäytännön ja lääkin-täitoimen keskeisimmät ammatit. *The Tatlerin* ja *The Spectatorin* maineikas toimittaja Joseph Addison mainitsi kolme suurta: jumaluusoppi, oikeustiede ja fysiikka¹, joihin hänen toimittajakumppaninsa Richard Steele lisäsi neljännen: sotataidon².

Sana *professio* esiintyy diskurssissa, jolla on oma muuttuva, ehkä kehittyväkin sanastonsa. Englannin kielessä kantasana on *profession*, jota alettiin käyttää joukosta erikoisammattajeja viimeistään uuden ajan aamunkoitteessa (kuva 1). Adjektiivi *professional* ja adverbi *professionally* ilmaantuivat käyttöön ehkä runsas vuosisata nominin jälkeen 1600-luvulla. Nominat *professionalist*, *professionist*, *professionalism* ja *professionalism* ja verbi *professionalize* otettiin käyttöön 1700- ja 1800-luvuilla, verbi *deprofessionalize*, adjektiivi *professionalized* ja nominat *professionalizing* ja *professionalization* 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta alkaen. Sanaston ja sitä käyttävän diskurssin muodostus näyttäisi etenevän yksinkertaisesta kompleksiseen, ripeimmin 1800-luvun puolivälin ja 1900-luvun alun välillä.

Kuva 1. Englannin kielen professiosanas-ton muodostus OED:n mukaan (sanakirjasta löytyy tarkasti tai suurin piirtein aikaisin vuosi, jolloin sanaa on havaittu käytetyn tiettyssä merkityksessä).

Professiodiskurssin kontekstit: yhteisöt ja yhteiskunnat. Professiosanaston kehityksen ymmärtämiseksi kannattaa kiinnittää huomiota kahteen seikkaan. Ensinnäkin professio on alusta pitäen tarkoittanut julkista toimitusta, jolla on omat, toimituksen kohteiden intresseistä riippumattomat standardinsa. Niiden perustana on yleisiä, yhteisöä luovia arvoja; sosiologisesti katsoen professiot ovat alun perin *yhteisöfunktioita*. Jos työt menettävät julkisen toimituksen luonnetta, ne deprofessionaalistuvat.

Toiseksi kannattaa panna merkille professiodiskurssin renessanssiajalta alkava spontaani kehitys, jossa se rikastuu ja saa syvyyttä ainakin 1900-luvun alkuun asti, rivakimmin jakson viimeisinä vuosikymmeninä. Siitä mihin spontaani kehitys pääsee, 1900-luvun sosiologinen professiotutkimus jatkaa täyteläistäen diskurssia.

Professiodiskurssin kehitys on samanaikainen sen modernin yhteiskunnan muodostuksen kanssa, joka sosiologiassa merkitsee *yhteisön* väistymistä *yhteiskunnan* tieltä. Kokonaisuus näyttää näin ollen tulkintaan haastavasti ristiriitaiselta. Jos pitää paikkansa, että professiot toteuttavat julkisia yhteisöfunktioita, niin yhteisöfunktioita koskeva tietoisuus (professiodiskurssin kehitys) näyttäisi voimistuvan samassa tahdissa kuin yhteisömuotoinen elämä suhteellisesti ottaen heikkenee ja yhteiskunta-muotoinen vahvistuu.

Saamme teemasta selvemmän käsityksen Ferdinand Tönniesin avulla. Hän tarkastelee ihmisten elämää ja heidän toimintojensa kokonaisuutta yhtäältä olennaisesti orgaanisena. Orgaaninen elämä on yhteisöelämää (elämää *Gemeinschaftissa*); yhteisöllisesti orgaaniseen elämäntapaan kuuluu ammattien harjoittaminen *kutsumuksena* (*Beruf*) (Tönnies 1922 [1887], 134–135).³ Yhteisön vastakohta on yhteiskunta (*Gesellschaft*), jossa elämä eletään *liiketoimena* (*Geschäft*): kukin yksilö toimii tarkoitukseensa saavuttaakseen tavoitteeksi asettamansa päämäärä vaihdon kautta mahdollisimman vähin kustannuksin.

Beruf on siis kokonaisuudesta määräytyvä yhteisötehtävä; Yhteiskunnassa harjoitetaan yksilötarkoituksia toteuttavia *Geschäftejä*. Kun *Berufit* ovat yhteisömuotoja ja kun yhteisöt pikemmin hajoavat kuin kehittyvät, niin kuinka on ymmärrettävä, että alun perin yhteisöllisen profession idea kehittyy ja saa laajenevan sanastollisen ilmaisun yhtä jalkaa moderniteetin eli *Geschäft*-yhteiskunnan kehityksen kanssa?

Suuri murros ja yhteiskunnan itsesuojelu. Karl Polanyin *Suuri murros* (2009 [1944]) kertoo prosessista, jossa Tönniesin *Gemeinschaftit* muuttuvat *Gesellschaftiteiksi* ja ihmisten yhteisen elämän kokonaisuus järjestyy liiketoimin ja markkinoin (vaihdon kautta) organisoiduksi. Murroksessa syntyy sivilisaatio, jossa ”yhteiskunnan ydinolemus alistetaan markkinoiden lakien alaiseksi” (emt. 134).

Polanyi näkee muutoksen perin juurin ongelmalliseksi. Jos näet markkinamekanismi olisi ainoa kokonaisuutta muodostava tekijä, ”seurauksena olisi yhteiskunnan tuhoutuminen” (emt. 136). Yhteiskunta ei kestä ”karkeisiin kuvitelmiin perustuvan” markkinajärjestelmän vaikutuksia, ellei sitä suojella markkinoiden ”saatanallisen myllyn jauhannalta” (emt. 137). Syntyy erikoinen kaksoisliike, jossa markkinat pyrkivät alituisesti laajenemaan samalla kun sille syntynyt vastaliike yrittää laajentumista estää. Markkinamekanismi synnyttää oman vastaliikkeensä, joka rajoittaa markkinoiden toi-

mintaa ”tuotannon osatekijöiden, työn ja maan [ja rahan] suhteen” (emt. 221–222).

Voimme nyt tulkita professiodiskurssia niin, että sen aluksi spontaani, myöhemmin tietoinen kehitys (etenkin sosiologian tieteessä) on markkinoiden saatanallisen myllyn vastaista ”yhteiskunnan itsesuojelua” (*self-protection of society*). Suuri murros pakottaa ammatteja luonnonvoimaisesti *Berufeista Geschäfteiksi*. Puolustakseen itseään professioina ammatit tarvitsevat kehittyneemmän sanaston ja diskurssin – ja myös luovat sen. Professionaalisuuden sanaston kehittäjistä kannattaa mainita Talcott Parsons, jonka sosiologia syntyy viidenkymmenen vuoden aikana 1920-luvun lopulta 1970-luvun lopulle.⁴

Parsonsin professiodiskurssi rekonstruoi juuri yhteisön modernia maailmaa integroivaksi järjestelmäksi. Kysymys on arvoista ja moraalista oloissa, joissa elämänmuotona oli *Berufin* asemesta *Geschäft*, liiketoimi. Parsons rakentaa vastauksen roolin, roolisuorituksen ja mallimuuttujien käsitteistä, jotka sovittavat yhteen persoonallisuuden, sosiaalisen toiminnan ja kulttuurin rakenteet yhteisöarvojen pohjalta (ks. Parsons 1952, 540; Wolfe 1989, 201–204). Näin muodostuu professioiden moderni eetos.

Professionalismin eetos. Sosiologisen professiodiskurssin tukemaa modernia muodostumaa on kutsuttu sosiaalipalvelun professionalismiksi (*social service professionalism*), jonka kontekstina on ”suunnittelun aikakausi” (Marshall 1939, 325–340). Suunnittelun kohteena on yhteiskunta ja siinä keskeinen rooli valtiolla: Valtiojohtoisen suunnittelun myötä saavat alkunsa hyvinvointivaltiolliset projektit, joissa ”professiot sosialisoituvat ja sosiaali- ja julkispalvelut professionalistuvat”. Sosiaalipalvelun ammatit ottavat ”vastuun sosiaalisesta hyvinvoinnista” ja tunnustavat velvollisuutensa professiota, yhteiskuntaa, yleisöä ja valtiota kohtaan (emt. 333–337). Sosiaalisen professionalismin ydineetos on palvelun tuottaminen tarpeen, ei maksukyvyn perusteella (Hanlon 1998, 49).

Myös journalismissa ilmenee tänä aikana professionaalistumista. Professionalisoituminen on käsite, ”jonka tutkimus on omaksunut kuvaamaan journalistin roolin tosiasiallista muutosta 1900-luvulla”. Etenkin journalismin kehitystä toisen maailmansodan jälkeen ”on kuvattu pitkänä ja yhtenäisenä professionalisoitumisen prosessina” (Nygren 2008, 10; Hadenius ja Weibull 2005). Kehitystä voi pitää Polanyin yhteiskunnan itsesuojeluna; ammatin professionaalistuminen takasi, että journalismissa voivat toteutua muutkin arvot kuin markkina-arvo.

Professionaalistumisen taustana olevalla huolella, joka pelkäsi markkina-arvon syrjäyttävän muut arvot, on pitkä perinne. Sanomalehtitieteen perustajiin kuulunut Karl Bücher ilmaisi huolen selkeästi, muttei ensinkään ensimmäisenä. Hän piti selvänä, että lehdistön ”siveelliset ja kulttuuriset vaikutukset [riippuvat] lehtiyrittäjän (kustantajan) liiketaloudellisista intresseistä”. Kuitenkin ”toimituksen pitää luonteensa mukaisesti seurata ihmiskunnan korkeimpia intressejä, ja yleensä se myös uskoo tähän. Mutta voiko se myös tehdä, mitä sen pitää?” (Bücher 1922, 5). Sama huoli oli Emil Dovifatilla (1925, 5), joka näki ”fataalin dualismin liiketaloudellisen ja julkisen intressin välillä”. Lääkkeeksi ehdotettiin journalistien yliopistotasoista koulutusta (Bücher 1981 [1909], 79–98).

Sosiaalietoksen murtuminen. Tulkitsen sosiaalipalvelun professionalismien Polanyiita seuraten yhteiskunnan itsesuojeluksi *Geschäft*-tendenssiä vastaan. Liikkeen tukiranka on teollisuusyhteiskuntien työväenluokka⁵, ja liike loppuu työväenluokan häviämiseen. Sosiologisen yleiskäsityksen mukaan työväenluokka on vähintään taantunut – ”työväenluokka [...] on poistumassa näyttämöltä” (Bauman 1987, 179; Therborn 1999, 4; Pakulski 2005, 175). Hallitsevaksi on nousemassa tai noussut palveluntarjoajaluokka (*service class*; Goldthorpe 1982; Hanlon 1998, 43) eli uusi keskiluokka, joka korostaa kuluttajuutta tuottajuuden kustannuksella (Bauman 1987, 179–180). Palveluntarjoajien ammatit ovat tai muistuttavat professioita; he ovat lääkäreitä, koulujen ja yliopistojen opettajia, tutkijoita, laskentatoimen harjoittajia, juristeja, insinöörejä, valtion ja kuntien virkahenkilöitä jne.

1960-luvun jälkeen eri vaiheissa tapahtuvassa murroksessa julkisen palvelun eetos taittuu, ja tilalle kasvaa ”kaupallistunut” professionalismismi (Hanlon 1998, 50). Myös professiotutkimuksen suhde asiaansa muuttuu. Professionalismia tukeva suuntaus (esim. Parsons ja Platt 1973) väistyy, ja uuden suunnan tutkijat, Magali Larson, Terence Johnson, Eliot Freidson, Randall Collins ja monet muut, näkevät professiot olennaisesti vain omaa etua ja perusteetonta valtaa tavoitteleviksi ammateiksi (käänteestä tiivistetysti Sciulli 2007, 35–37). Uuden hengen mukaisesti toimia ei harjoiteta *Berufina* vaan *Geschäftinä*. Sidos yhteisölliseen julkisen palvelun ideaan katkeaa, minkä vuoksi voi oikeastaan puhua deprofessionalistumisesta. Sen asemesta että ammateissa tuotettaisiin palvelu tarpeeseen, olennaista on kyky tuottaa liikevoitto; ammatillinen kelpoisuus mitataan liikevoitolla. Valtio vetäytyy taustalle, ja hyvinvointiprojekteja puretaan. Journalisminkin professionalistuminen kääntyy vastakohtakseen: alan ammatit joutuvat ”kaltevalle pinnalle” ja edessä häämöttää ”journalistiroolin deprofessionalistuminen” (Nygren 2008).

Journalistiprofessio, kaksinkertaisesti anakronismi?

Journalismin deprofessionalinen käänne. Journalismien professionalistuminen tarkoitti julkisen palvelun eetoksen syntyä ja voimistumista ammattikunnassa. Philip Elliott on todennut, että vaikka ”journalismi on saanut luoduksi itselleen vain vähän muita professionaalisia piirteitä, sillä ei ole ollut vaikeuksia muotoilla itseään oikeuttavia ideologioita”. Lähtökohta oli ”porvariston ja englantilaisen aristokratian välisessä pitkässä taistelussa” syntynyt vapaan lehdistön oppi, jonka mukaan ”median tuli itse riippumattomasti eli ulkopuolisten asiaan puuttumatta säädellä ja valvoa toimintaansa”. Vapaan lehdistön opista sukeutui sosiaalisen vastuun teoria, joka sälytti vapaalle lehdistölle vastuun siitä, että ”yhteiskunta saa totuudellisen ja puolueettoman selonteon yleisistä asioistaan”. Kuten lääketieteellinen professio ottaa vastuun väestön terveydestä ja oikeusprofessio yhteisön oikeudenmukaisuudesta, samoin sosiaalisen vastuun teoria asettaa journalistiprofession velvollisuudeksi, päämääräksi ja luottamustoimeksi kaikille avoimen totuuden. (Elliott 1978, 189–90.) Journalistiprofession henki oli läsnä, kun BBC:n päällikkö tähdensi toimittajilleen, että journalistin ”tulee antaa

yleisönään oleville ihmisille se välttämätön informaatio, jota he tarvitsevat muodostaakseen oman käsityksensä” (emt. 184). Objektiivisuuteen pyrkivän journalismin oli tarkoitus tukea viestinnän vastaanottajien kykyä toimia valveutuneina kansalaisina.

Mainitsin edellä, että myös journalismissa 1900-luvun professiokehitys pysähtyy ja professio alkaa purkautua. Käänteeseen taustana on yhtäältä luokkarakenteen muutos – työväenluokan kutistuminen, uuden keskiluokan paisuminen ja luokkajakaisen tilanteen purkautuminen. Toisena tekijänä ovat uudet viestintätekniikat.

Sitä mukaa kuin luokkajakaisessa tilanteessa keskeinen kansalaisuus väistyy keskiluokaisen kuluttajuuden tieltä (ks. Koivunen ja Lehtonen 2005, 8–9), journalismin professioeetos rapautuu ja alkaa, kuten *The Washington Postin* kolumnisti⁶ otsikoi, ”journalismin hidas, surullinen kuolema”. Katoamassa ei ole ”vain liiketoiminnan ala vaan myös professio – riippumattoman objektiivisuuden journalistinen perintö”. Profiisilla oli uutisten tosiasioita ja lähteitä koskevat sääntönsä ja vastaavat toimittajansa, jotka pitivät huolta vaatimustasosta. ”Parhaimmillaan journalistiprofession henki tarkoitti julkista palvelua” eli objektiiivista uutistoimintaa.

Keskiluokan itselleen suuntaamat palvelut ja niitä tuottavat ammatit muistuttavat ulkonaaisesti professioita. Mutta niissä ei toimita sosiaalieetoksen pohjalta vaan markkinakentässä, joka rakentuu palvelutarjonnan ja kulutuskysynnän varaan. Journalistiprofessio murtuu tämän mallin mukaisesti ja läpikapitalisoituu (läpikapitalisoinnista ks. Hirsch 1983, 61–73). Muutoksen myötä professiosta tulee bisnes ja julkisesta palvelusta yksityistä. Kuten Jaana Hujanen (2006, 30–31) toteaa, ”kaupallisen median toimintaa määrittävät enenevästi asiakkaiden palvelu ja omistajien korkeat tulostavoitteet”. Asiakaspalvelu, vaikka julkisesti tarjolla, ei ole sitä julkista yleisöpalvelua, joka ”on kuulunut itsenäisyyden ja eettisyyden rinnalla journalistien professionaalisen itseymmärryksen ihanteisiin”.

Julkinen palvelu on yhteisöfunktio, kun taas asiakaspalvelun asiakkaat ovat yksityishenkilöitä. Asiakaspalvelua tarjoavan kohteena on kuluttaja yksikössä. Kun mediakonsultti USA:sta käy kouluttamassa *Aamulehden* toimittajia, niin ydinsanoma on?: ”Lukijan palvelu on [...] tärkein sanomalehden tehtävistä.” Konsultin omin sanoin: ”Tärkein kysymys lehden toimittamisessa kuuluu, mitä voimme tehdä lukijan hyväksi.”

Läpikaupallistuneen journalismin – asiakaspalvelun – tarvitsee tavalla tai toisella päästä perille asiakaskunnan tarpeista ja toiveista. Tähän tarkoitukseen viestintäyrittäjät käyttävät markkinatutkimuksia, joiden avulla kuluttajiksi ymmärrettyjen vastaanottajien massa pilkotaan pienempiin ryhmiin, niin että kullekin voidaan kehittää omia tuotteita, palveluja ja markkinointitapoja. Kuluttajien ajatellaan poikkeavan toisistaan monin tavoin, eikä yritys voi palvella kaikkia samalla materiaalilla, vaan eri segmenteille tarjotaan juuri niiden tarpeita vastaavaa aineistoa (Suhonen 2002, Hujanen 2006). Kaiken kaikkiaan ”[m]arkkina- ja lukijatutkimukset ohjaavat enenevästi sanomalehtien uudistamista sekä tavoiteltavia sisältöjä ja työkäytäntöjä” (Hujanen 2004, 38; Helle & Töyry 2008; uudesta ”uutisteollisesta” tuotantotavasta ks. A-P. Pietilä 2007, 249, 306; Jyrkiäinen 2008, 9, 36–38).

Journalismin läpikapitalisoituessa se deprofessionalistuu, niin että markkinakontekstissa journalistiprofessio on enenevästi anakronismi, aikaansa sopimaton ilmiö.

Eikä ala ole sitä vain professiona; journalismi näyttäytyy nykytilanteessa *kaksinkertaisesti* anakronistisena. Asian toisen puolen saa näkyviin, kun vaihtaa *The Washington Postin* kolumnistin (ks. loppuviite 6) jeremiadin elementtien paikat: Katoamassa ei ole ”vain professio vaan myös liiketoiminnan ala”. Koko toimiala uhkaa mennä journalistien alta: Levikit laskevat, mainostulot pienenevät, henkilökunta vähenee, jutut latistuvat, ja kierre jatkuu: levikit laskevat... Journalismi jää ajasta jälkeen molemmissa suhteissa: ei vain menneen ajan professiona vaan myös rappeutuvana liiketoimena. Objektivisuusoppeineen se näyttäytyy yhdeksi niistä teollisen ajan savupiipputoimialoja, joiden katoamista on sekä ennustettu (esim. Bell 1973; Toffler 1981) että toivottu. Idea ”professionaalista journalistista, joka pelkästään havainnoi [...], lakastuu virallisestikin tulevina vuosina”, koska ”oli jo alun perin typerää kuvitella asia sellaiseksi”⁸.

Sosiaalisen median lupaus ja uhka. Typerää tai ei, teollinen moderni vaati, että ”yksilöllisyys on korvattava kategorioilla”, ”laitoksien ja instituutioiden on oltava joukkojen yhteiskäytössä” ja on tehtävä myönnytyksiä ”massojen vaatimuksille”. Jos ”yksilö aikoo ylimalkaan osallistua [...], hänen täytyy [...] upottaa itsensä massaliikkeisiin”. (Wirth 1938, 17–18.) Massaviestintä oli teollisen modernin instituutioita, ja sen olennainen elementti oli yleisö; pienempi tai suurempi joukko toisistaan riippumattomia, yhtäläisiä yksilöitä. Tämä joukko oli *massa*.

Uudet viestintäteknikat näyttäytyvät vapautuksena massatilanteesta tarjotessaan ihmisille ”sellaisia käyttäjäkeskeisiä, ryhmäperustaisia yhteistyöalustoja, jotka ovat luonteenomaisia verkottuneelle informaatiotaloudelle” (Benkler 2006, 357; Nip 2006, 218–224). Ne lupaavat reittiä ulos siitä modernista, joka on ”objektiivisen sisällön ja asiavaatimusten ylikuormittama” (Simmel 1999 [1908, 1917], 121).

Uudessa tilanteessa ”verkottuneiden yksilöiden” keskinäiset siteet pysyvät keveinä ja vapautta sallivina. Verkottuminen – sivustatukena osallistava sisällöntuotanto (*user-generated content*) ja kansalaisjournalismi (*citizen journalism*) – luo yksilöille mahdollisuuden ”organisoida sosiaaliset suhteensa itselleen paremmin sopivalla tavalla”. Verkossa ihmisillä on välineet, joiden avulla voi ”väljentää liian hierarkkisia ja tukahduttavia sosiaalisia siteitä ja samalla täyttää kuiluja siellä missä tosiasialiset suhteet näyttävät puuttuvan” (Benkler 2006, 356–377). Tukahduttavat (*stifling*) sosiaaliset siteet tarkoittavat ”kaupallisten joukkoviestinten ja niiden yhdeltä-monille toimintamallin hallitsemaa informaatioympäristöä, joka ei ole omiaan edistämään katsojien ryhmävuorovaikutusta” (emt. 357). Uusien vapauttavien viestintävälineiden avulla ihmiset tuottavat itse sisältöjä itselleen (Miller 2005, 23); käytäntöä sanotaan ”journalismiksi ihmisiltä ihmisille itselleen” (Gillmor 2004).

Voi kuitenkin olla, että verkkoviestintä ”ihmisiltä ihmisille itselleen” – ”me olemme media” on Gillmoren tunnussana – on olennaisesti jotakin muuta kuin journalismia. Journalismin paradigmana voi pitää modernia uutisjournalismia eli ”puolueettomaan, ulkopuoliseen, kaikille yhteiseksi ja tärkeäksi tarkoitettuun faktatietoon” nojaavaa tiedonvälitystä (Hujanen 2004, 51). Kaarle Rantakari (1923, 312–315) määritteli tällaisen journalismin osuvasti jo miltei sata vuotta sitten *Zeitungswissenschaft*-tyyppisten määreiden avulla:

1. *aika- ja yhtäjaksoisuus (periodisiteetti)*: julkaisu ilmestyy ”säännöllisesti, ennalta määrättyjen väliaikojen kuluttua”
2. *yhteinen nimi*: sarjan osilla ”tulee olla yhteinen nimi”
3. *yhtäjaksoinen työskentely ja vastuu*: julkaisulla on toimittaja tai toimituskunta, ”joka jatkuvasti huolehtii julkaisusarjan tekstistä ja vastaa tästä sarjasta”
4. *julkaisujen asiallinen yhtenäisyys*: julkaisut muodostavat ”muotojen ja asioiden puolesta yhtenäisen sarjan”
5. *päivänkysymyksiin kuuluvaisuus (aktualisuus)*: julkaisut ”amentavat pääasiallisimman uutis- ja käsittelyaineistonsa päivän tapahtumista”
6. *sisällöksen monipuolisuus (kollektiviteetti)*: julkaisu ”ei saa rajoittua ainoastaan yhdenlaisiin tiedoituksiin”
7. *yleinen mielenkiinto*: tavoite on, että ”niin moni lukija kuin mahdollista löytäisi tärkeimmät harrastuksensa lehdessä edustettuina”
8. *julkisuus (publisiteetti)*: julkaisun ”täytyy olla kenen tahansa saatavissa”
9. *monistus*: julkaisun ”täytyy käyttää nopeimpia, kulloinkin saatavissa olevia, siis [1920-luvulla] mekanisia, monistusvälineitä”.

Verkossa on tällaiset määreet täyttävää journalismiakin, jolloin verkko on paperia ja audiovisuaalista teknologiaa korvaava jakelukeino. Ääritapauksessa vertaisviestinnästä kuitenkin puuttuvat Rantakarim mainitsevat ominaisuudet 1–7, mutta jo piirteiden 1–4 puuttuminen merkitsee, ettei kuviossa ole ammattijournalisteja ensinkään. Silloin voi sanoa, ettei kysymys ole enää journalismista vaan jostakin muusta.

Verkkoviestinnän uudet muodot, joissa sisällön tuottajat ja kuluttajat ovat periaatteessa yksi ja sama joukko, haastavat journalismin sekä professiona että liiketoimena. Profession ne haastavat sikäli, että niissä kuka tahansa voi raportoida uutisjuttuja maailmanlaajuisille yleisöille, mutta ”toisin kuin perinteinen journalismi niiden kirjoittajat eivät ole sitoutuneet journalistisiin periaatteisiin; he eivät todennäköisesti ymmärrä niitä tai edes piittaa niistä”⁹. Liiketoimen ne haastavat murentamalla halukkuutta maksaa luettavasta, kuunneltavasta ja katsottavasta. Perinteiset viestimet ovat koettaneet laajentaa toimintansa verkkoon, mutta: ”Sosiaalisen verkon tai median palvelut ovat siinä mielessä uusia, etteivät perinteiset ansaintamallit toimi. Eli sisälöstä ei makseta (vrt. lehdet, osin tv)”¹⁰. Uudet ansaintamallit näyttävät karttelevan perinteisiä viestintäyhteyksiä.

Kiperässä tilanteessaan yritykset ovat teettäneet kuluttajatutkimusta saadakseen journalistit tuottamaan sitä ”mitä heiltä halutaan” eli ”markkinoilla kelvollista, kiinnostavaa, nuorekasta, ihmisläheistä ja yllätyksellistä asia- ja viihdejournalismia”. Selasta uskotaan saatavan käsittelemällä ”[m]ielenkiintoisia ihmisiä”, palvelemalla ”tiedoilla, jotka hyödyttävät ihmisiä jokapäiväisessä elämässä”, ja kertomalla ”läheisistä tapahtumista ja omaa elämää koskevista asioista”¹¹. Kaiken kaikkiaan journalistien tulee ”tarjota markkinoille sitä, mikä menee kaupaksi: yleisöä palvellaan myymällä sille journalismia, joka sitä miellyttää ja kiinnostaa” (Hujanen 2004, 41–46; 2006, 34). Laajenevan sosiaalisen median uhkaan vastataan kartoittamalla viestintäyhteyksien markkinakenttä ja houkuttelemalla maksukykyisiä ja -haluisia asiakkaita heidän tar-

peisiinsa ja haluihinsa sovitetulla aineistolla. Mutta sikäli kuin journalismin markkina-kelpoisuus kohenee, sikäli sen professionaalisuus rapautuu.

Deprofessionaalinen kurjistuminen. Profioiden läpikapitalisoitumiseen liittyy kiintoisa yleinen rakennemuutos. Kaupallistuvien profioiden henkilöstö näyttää jakautuvan selvänlaisesti kahteen kerrokseen, ylempään ja alempaan. Kokosin joukon eri alojen deprofessionaalistumista tutkivia tekstejä; poikkeuksetta kaikissa kiinnitettiin huomiota ammattien kaksikerroksistumiseen:

- lääketieteellisen profession sisällä havaitaan ”jakautumisprosessi enemmän ja vähemmän etuoikeutettuihin ryhmiin sekä fragmentoitumista” (di Luzio 2004, 443–4)
- yliopisto- ja korkeakoulualalla ilmenee ”työnjaon fragmentoitumista projektityöllistettyjen ja vakituissa viroissa olevien ryhmiksi” (Hellström 2004, 515, 519)
- oikeudellinen professio segmentoituu eliittiin ja eliitin ulkopuolisiin (Boon et al. 2005, 486; Muzio ja Ackroyd 2005, 640–641)
- kouluissa ”opettajille tähän asti yksinomaisesti kuulunut luokkaopetusoikeus” avataan ei-opettajien alempiasteiselle ryhmälle, jolla on ”huomattavasti vähemmän niin koulutusta, palkkaa kuin statusta” (Wilkinson 2005, 430)
- journalistikunnan ylempään kerrokseen kuuluvat ”vakituiset hyväpalkkaiset journalistit, toimitusten merkkihahmot, jotka päällikköinä pitävät tuotantokoneiston koossa”; alaluokan muodostavat vakituiset sisällöntuottajat, tilapäispalkatut, freelancerit, alihankkijat, työttömät ja vastavalmistuneet (Nygren, 2008, 63–64).

Yleisesti ottaen profioidet jakautuvat ”nopeasti laajenevaan rivityöntekijöiden ryhmään ja suhteellisesti kutistuvaan professionaaliseen eliittiin, joka on saanut tukevan otteen kaikista arvovaltaisista toimeenpano- ja valvonta-asetuksista” (Muzio ja Ackroyd 2005, 642).

Geschäftiksi muuntuneiden epäyhtenäisten profioiden suoritusportaan osana on vähintään suhteellinen deprivatio sikäli, että:

- työntekijän ensimmäinen velvoite on yrityksen liikevoitto, ei palvelu palvelua tarvitsevalle,
- hänen asemansa on epäitsenäinen ja altis markkinapaineille,
- kehittyvää uraa ei taata, vaan työpaikka on projektikohtaisesti pätkittäinen,
- eteneminen organisaatiossa riippuu henkilökohtaisista ominaisuuksista ja taidoista, ei virkavuosista tai työnimikkeestä,
- työntekijä joutuu kilpailemaan toisia suorittajia vastaan,
- työtehtävät ovat rutiinioperaatioita ja vaativat myös palkatonta työtä,
- työn teknisestä laadusta joudutaan tinkimään, jos budjettiraamissa ei muuten pysytä,
- valvonta- ja arviointimenetelmillä varmistetaan, että työntekijä täyttää hänelle asetetut standardit (Hanlon 1998, 54; Muzio ja Ackroyd, 2005, 642).

Journalistitkaan eivät välttä ammattikuntaa hierarkkisoivia ”rakenteellisia uudistuksia”. Huipulla voi olla kuten Iso-Britanniassa pieni joukko tähtijournalisteja, mutta näiden alapuolella leviää laaja rivitoimittajien kerros, jossa työpaikka voi olla turvattu, mutta autonomia on rajallinen, status matala ja työ standardoitua rutiinia. Pohjalla ovat tuotantojournalistit (*production journalists*) eli käsittelevät toimittajat, toimitussihteerit, graafiset suunnittelijat, mainosgraafikot, valokuvaajat ja vastaavat enimmäkseen toimituksiin sidotut ammattilaiset (Nygren 2008, 35; Ursell 2004).

Deprofessionaalistuvan journalismin kahden kerroksen orientaatiot ovat merkittävästi vastakkaiset: Ylempi kerros näkee toiminnan voittoa tavoittelevana taloudellisena yrityksenä, kun taas suoritusportaassa journalistisen työn ”legitimiteetti ja vaikutusvalta kumpuavat demokratian ja kansalaisuuden tukemisesta” (Hujanen 2006, 34, 37). Jos pitää osoittaa ryhmä, jolla voisi olla intressi kääntää journalismin *de-professionaalistuminen re-professionaalistumiseksi*, niin se olisi journalistikunnan suoritusporras. Mutta mikä olisi sen doktriini?

Objektiivisuusoppi ei velvoita entiseen tapaan eikä toimi journalistien professionaalisen itseluottamuksen ja -varmuuden lähteenä. Vallankaan yritysten johto ei näe paluuta entiseen mahdolliseksi: ”Ollakseen kiinnostavaa ja merkityksellistä journalisti ei voi välittää ’entisenlaista’ tietoa” (Hujanen 2004, 38, 43–46). Minkä varaan journalistiprofession sitten voisi rakentaa?

Uusi tilanne, uusi doktriini

Entinen oppi rapautuu. Ammatin status professiona edellyttää yleensä jotakin laajalti kannatettua arvotavoitetta, johon vedoten ammatti voi ilmoittautua julkiseksi palveluksi. Tämä ei tarkoita palvelun julkista saatavuutta, vaan sen funktionaalisuutta josakin kokonaisuudessa. Historiallisesti journalismia oikeutti objektiivisen tiedonvälityksen oppi taustanaan luokkayhteiskunta, jossa vallitsi luokkakonflikti (kuten Elliotilla ”porvariston ja englantilaisen aristokratian välinen pitkä taistelu”). Objektivismi oli luonteva ratkaisu sille, joka halusi turvata suhteensa yhteiskunnallisen konfliktin kumpaankin osapuoleen. Siten liiketoiminnaksi muuttuva journalisti hakeutui luokkakonfliktin tilanteessa väliasemaan, jota määritti intressivapaa objektivismi takeena sen integriteetistä: rehellisyydestä, lahjomattomuudesta ja tinkimättömyydestä.

Kun suuret, vastakohtaisten intressien määrittämät ja poliittisesta vallasta taistelevat taloudelliset luokat alkoivat hajota ja luokkayhteiskunnan tilalle alkoi ilmaantua pienemmän mittakaavan yksilö- ja ryhmäintressien miltei loputtomasti fragmentoitunut kenttä, objektivismi menetti positiivista funktionaalisuuttaan. Sen negatiivisen aspektin paljastuttua se alkoi muuttua ratkaisusta rasitteeksi. Objektiiivinen toiminta nimittäin objektivoi, vieläpä kaksipuolisesti. Objektiiivinen journalisti sekä suhtautuu tarkastelemaansa todellisuuteen kuten objektiin että pitää yleisöä tiedonvälityksen kohteena eli objektina. Ei ole sattuma, että analogia löytyy koulumaailmasta, josta esitetyn kriittisen näkemyksen mukaan ”ongelmanratkaisu- ja sosiaalisia vuorovaikutustaitoja tärkeämpää on tiedon välitys tietystä aikataulussa” ja jossa oppilaat ovat

”tiedonvälityksen objekteja, jotka eivät juurikaan aseta tavoitteita tai suunnittele omaa työtään”, vaan saavat ”ulkokohtaista tietoa, joka ei liity oppilaan maailmaan” (Kauppinen 2004, 28).

Ongelmatilanne heijastuu journalistien puheeseen. Vallankin päällikkötaso on herkistynyt ja vaatii journalismia toimittamaan juttuja siitä, ”mitä asiat tarkoittavat arjen kannalta”, ja tuottamaan ”ihmisten tarpeista ja haluista’ lähteviä sisältöjä”. Tavoite on ”osallistaa kansalaisia [...] ja tuoda päättäjien tietoon heidän näkökulmiaan”. Maailmaa pitää katsoa ”tavallisen ihmisen näkökulmasta virkamiehen tai poliitikon sijaan sekä yhdistettävä ja limitettävä näkökulmat” (Hujanen 2004, 44–45). Viimeksi lainattu huomautus asettaa kuvion kaikki osalliset keskinäisiin suhteisiin: yleisön (tavalliset ihmiset), julkisuuden toimijat (virkamiehet, poliitikot ja muut erikseen tunnistetut julkisuuden osalliset) ja väliasemassa olevan yhdistäjän (journalistin ja hänen viestintävälaineensä). Tätä asetelmaa voi alkaa jalostaa uudeksi professiodoktriiniksi.

Uusi tehtävä: yleisö mukaan. Nykyjournalistin erityinen tehtävä on tuoda ulos lyöty yleisö jälleen sisään: ”keskittyä ihmisten omaan elämään liittyviin asioihin, etsiä kosketuspintaa lukijan arkeen” tuottaa ihmissläheistä journalismia, joka ”katsoo alhaalta ylös”. Tähän hän tarvitsee ”arjen lähteitä ja kontakteja tulkitsemaan asiantuntijatietoa”, niin että yhteiskunnallisia asioita avataan ”ihmisten arjen tarinoin, sanoin ja silmin”; idea on, että ihmisten ”arjessa syntyvä läheinen tieto tunteineen ja kokemuksiineen pääsisi [...] asiantuntijatiedon asemaan”. Tällainen journalismi ”resurssoi ja valtauttaa yleisöä kansalaisina julkiseen toimintaan” ja tarjoaa ”ihmisille tiloja osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluiksi”. Journalisti ei täytä tehtäväänsä kuvaamalla byrokraattis-seremoniallisia julkisivuja ja prosesseja, vaan kartoittamalla ja tuomalla julkisuuteen ihmisten kokemuksia. Kaiken kaikkiaan on ”tärkeää, että journalistit tekevät selväksi ihmisten kokemusten, tunteiden ja poliittisten päätösten väliset suhteet, jotta journalismiin syntyy yleisen ja yksityisen kohtaamisia.” (Hujanen 2004, 2006.)

Näiden uudelleenarviointien taustaksi näkisin perinteisen teollisen median huolen niistä suuntauksista, joiden alustaksi sosiaalinen media sopii teollista paremmin ja jotka vaativat ”valtaamaan tilaa *itselle*, rakentamaan *omaa* aloitteellisuutta ja *omaa* subjektiivisuutta” (Vähämäki 2009, 198–199). Uudelleensuuntautuva journalistiprofessio ei kuitenkaan voi tyytyä vain näihin ’itseensä’, ’omaan’ ja ’subjektiivisuuteen’, sillä kuvioissa pysyy mukana myös se, mikä ei ole itseä, omaa eikä subjektiivista.

Ammattikunnan uuden professiodoktriinin onkin syytä selvittää ensimmäiseksi, mitä journalismi on kommunikatiivisena tilanteena. Nykytilanteessa on ilmeisen perusteltua ajatella, että journalismi ei ole *kaksijäsenisesti* sisällön tuottajien (harvojen) enimmäkseen yksisuuntaista viestintää vastaanottajille (monille), vaan viestintää *kolmijäsenisesti* julkisuuden toimijoilta journalistien kautta yleisölle ja *takaisin* (niin että etenkin takaisin-vaihe edellyttää erityisiä uusia journalistin taitoja).

Julkisen palvelun professionaaliselta journalismilta voisi siis edellyttää yleisen ja yksityisen – tai erityisen – kohtaamisia. Mutta on syytä olla selvillä siitä, mikä nimenomaan on yleistä, mikä yksityistä tai erityistä. Edellä lainaamissani Jaana Hujasen tiivistyksissä journalistit puhuvat poliitikkojen, asiantuntijoiden, virkamiesten ja muiden

julkisuuden toimijoiden vastakohtana ihmisistä yleensä, ihmisistä arjessa, ihmisistä omassa elämässään, ihmisistä alhaalla, tavallisista ihmisistä, kansalaisista, kuluttajista. Silloin he puhuvat *yleisöstä* (muodostumana, jossa yksilöt eivät erotu toisistaan, vaan ovat massa eli iso joukko keitä tahansa); tällöin viitataan *yleiseen*. *Yksityinen* tai *erityinen* (se mikä on eriytynyt ja erottuu) on kuvion toisella puolella ja tarkoittaa niitä ihmisiä, ryhmiä, organisaatioita, liittymiä ja muuta erikseen tunnistettua, johon journalisti kohdistaa julkista eli yleistä huomiota yleisön puolesta ja puolelta.

Julkisen palvelun (eli professionaalinen) journalismi palvelisi kuvion kumpaakin puolta, olematta sidottu kumpaankaan; tämä mahdollistaa sen riippumattomuuden. Tätä ei ole erityistä syytä nähdä vertikaalisena ylhäällä/alhaalla -asetelmana, vaan siihen voi yhtä hyvin suhtautua horisontaalisena yhtäällä/toisaalla -kuviona. Professionaalinen journalisti ei ainoastaan välittäisi (valikoiden) maailman eriytynyttä aspektia yleisölleen, vaan hän puntaroisi myös, mitä hän voi (taaskin valikoiden) tehdä yleisön puolesta eli yleiseltä kannalta eriytyneiden ja tunnistettujen suhteen. Tällöin hän välittäisi yleisöä eli yleistä eriytyneille ja erikseen tunnistetuille. Kumpikin toiminto edellyttää journalistisia taitoja; mutta jälkimmäisissä voi olla edellisiä enemmän kehittämisen tarvetta.

Esimerkkinä dialogisesti kommunikatiivisesta – ja siis uudenaikaisesti professionaalisesta – toiminnasta voi pitää sitä journalismia, joka on viime vuosina selvitelty yleisön puolesta (yleiseltä kannalta) poliitikkojen yhteyksiä puolueiden ohi heitä rahoittaneisiin taloudellisiin intressipiireihin. Ilmiön herättämää journalismia voi pitää Polanyin tarkoittamana yhteiskunnan itsepuolustuksena. Tällaisen journalismin tarkoituksen voi nähdä laajempana ja perustavampana kuin mitä objektiivinen tiedonvälitys tai kuluttaja-asiakkaiden palvelu ovat. Sosiologisesti katsoen sen tarkoituksena voi pitää sitä, että ihmisten muodostamalla – modernin oloissa valtavan laajalla – kokonaisuudella olisi tietoinen suhde itseensä: että kokonaisuus yhtäältä eriytyneenä (poliitikot, etupiirit, ylimalkaan kaikki erikseen tunnistettu), toisaalta yleisenä (yleisönä) voisi kohdata itsensä toisessaan, päästä perille itsestään toisessaan ja olla tässä muodossa yhteiskunta.

Journalismi yhteiskunnallistamisena. Edellä esittämäni idea muistuttaa Anthony Giddensin (1994) refleksiivistä modernia, jossa yhtäältä asiantuntijakäytännöt ja -diskurssit institutionalisoivat arkea, toisaalta arkielämää ja yksilöllistä merkitysten tulkintaa tuodaan institutionaalisen järjestyksen piiriin. Journalismissa on kuitenkin aina mukana suurien lukumäärien aspekti: Yleisöä on yleensä paljon verrattuna siihen jo sinänsä suureen lukumäärään, joka voidaan mahduttaa julkisen huomion piiriin (ks. K. Pietilä 2008).¹² Sen vuoksi journalismin refleksiivinen moderni on syytä ajatella hiukan toisin kuin Giddens: ei niinkään vastakohtana 'instituutiot, asiantuntijat ja tieto' vs. 'arkielämä, yksilöt ja merkitykset' kuin pikemmin 'kokonaisuus eriytyneenä' vs. 'kokonaisuus yleisenä'. Silloin teemakin vaihtuu. Giddensin teema on diskursiivinen *tiedonmuodostus*, kun taas eriytyneen ja yleisen journalistisessa (tai muun mediumin välittämässä) vuorovaikutuksessa on kysymys *yhteiskunnan* muodostuksesta kokonaisuutena (ks. K. Pietilä 2011).

Journalistiprofession uusi doktriini voisi vedota Niklas Luhmanniin, joka määrittelee yhteiskunnan ”toisilleen läsnä olevien, toisensa kommunikatiivisesti tavoittavien elämysten ja toimintojen kokonaisuudeksi” ja tiivistää teesinsä: ”Kommunikaatio sitoo yhteiskunnan kokonaisuudeksi.” (Luhmann 1981, 309.) Yhteiskunta siis tarkoittaa ”operatiivisessa suhteessa toistensa tavoitettavissa olevien tai toisiinsa suhteen ottavien kommunikaatioiden sulkeutuvaa kokonaisuutta” (Krause 2001, 152), lyhyesti sanoen kommunikatiivista vuorovaikutusta. Tämä on olennaisesti sama yhteiskunnan määritelmä kuin Georg Simmelillä: Yhteiskunta on siinä ja silloin, kun yksilöt ryhtyvät tai joutuvat keskenään vuorovaikutukseen (ks. Simmel 1999 [1908, 1917], 20). Jos professionalismi ylimalkaan on markkinaperustaisen yhteiskunnallistumisen vastavoima, niin yhteiskuntatieteilijänä asettaisin markkina-arvon vastapainoksi juuri yhteiskunnan määriteltynä Simmelin ja Luhmannin tapaan. Siinä viestintäaloille, erityisesti journalismille tarjoutuu tilaisuus: Ei nähtäisi viestintää/journalismia yhteiskunnassa tapahtuvana, vaan nähtäisiin yhteiskunta viestinnässä/journalismissa tapahtuvana.

Sosiologisesti katsoen journalismi (vaikka ei pelkästään journalismi tai joukkoviestintä) mahdollistaa sen, että suuret ihmisjoukot ovat vuorovaikutuksessa eli keskenään tekemisissä: paljon ihmisiä julkisen huomion kohteena, vielä paljon enemmän julkista huomiota kohdistavana yleisönä. Samalla tämä vuorovaikutus on omissa rajoissaan journalistien säädeltävissä, mikä tarkoittaa, että journalismi voi olla markkinaperustaisen yhteiskunnallistumisen vastakohtana tietoista yhteiskunnan itsepuolustusta.

Viitteet

- 1 ”The three great Professions of Divinity, Law, and Physick.” Addison, Joseph (2006 [1711]). *Spectator* nro 21. <http://meta.montclair.edu/spectator/text/march1711/no21.html> [26.2.2010].
- 2 ”The Profession of Arms.” Steele, Richard (2006 [1711]). *Spectator* nro 152. <http://meta.montclair.edu/spectator/text/august1711/no152.html> [26.2.2010].
- 3 Saksan kielen *Beruf* vastaa tarkoituksiini riittävästi angloamerikkalaisen kulttuurin *profession*-termiä.
- 4 Parsonsin kirjallinen tuotanto alkaa 1928. Seuraava vuosi, suuren talouslaman alkuvuosi, on Polanyiille 19. vuosisadan markkinaperustaisen sivilisaation lopullisen luhistumisen merkkipäivä.
- 5 Aristokratia osallistui yhteiskunnan itsepuolustukseen omalla tavallaan, ks. Polanyi 2009, 256–258.
- 6 Gerson, Michael (2009). Journalism’s slow, sad death. http://www.realclearpolitics.com/articles/2009/11/28/the_strange_sad_death_of_journalism_99315.html [23.4.2010].
- 7 *Aamulehti* 19.11.2007.
- 8 Lynch, Chris (2010). What the reader elite means for journalism schools. <http://thelynchblog.com/2010/03/25/what-the-reader-elite-means-for-journalism-schools/> [18.5.2020].
- 9 James, Katrina (2006). Citizen media or the death of journalism? http://publicsphere.typepad.com/behindthespin/2006/06/citizen_media_o.html [19.5.2010].
- 10 Matikainen, Janne (2007). Sosiaalisen median paradoksit. <http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jmatikai/sosmpara.pdf> [19.5.2010].
- 11 Lokakuussa 2010 *Aamulehteä* muutettiin juuri näiden periaatteiden mukaisesti.
- 12 Tässä on hyvä muistaa, mitä Louis Wirth (1938) sanoi edellä massoista ja välttämättömyydestä ottaa se lukuun.

Kirjallisuus

- Bauman, Zygmunt (1987). *Legislators and interpreters*. Cambridge: Polity Press.
- Bell, Daniel (1973). *The coming of post-industrial society*. New York: Basic Books.
- Benkler, Yochai (2006). *The wealth of networks*. New Haven: Yale University Press.
- Boon, Andy, John Flood ja Julian Webb (2005). Postmodern professions? *Journal of Law and Society* 32:2, 473–492.
- Bücher, Karl (1981 [1909]). Vorbildung für den Journalistenberuf an Universitäten. Teoksessa Bücher, Karl *Auswahl der publizistikwissenschaftlichen Schriften*. Bochum: Brockmeyer, 79–98.
- Bücher, Karl (1922). *Zur Frage der Presse-reform*. Tübingen: Mohr.
- Dovifat, Emil (1925). *Journalismus und journalistische Berufsbildung in England*. Berlin: Verlag für Presse, Wirtschaft und Politik.
- Elliott, Philip (1978). Professional ideology and organisational change. Teoksessa Boyce George, Curran, James & Wingate, Pauline (toim.). *Newspaper history from the seventeenth century to the present day*. London: Constable & SAGE, 172–191.
- Giddens, Anthony (1994). Living in a post-traditional society. Teoksessa Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott. *Reflexive modernization*. Stanford: Stanford University Press, 56–109.
- Gillmor, Dan (2004). *We the media*. Sebastopol: O'Reilly.
- Goldthorpe, John (1982). On the service class, its formation and future. Teoksessa Giddens, Anthony & Mackenzie, Gavin (toim.), *Social class and the division of labour*. Cambridge: Cambridge University Press, 162–185.
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (2005). *Massmedier*. Stockholm: Bonniers.
- Hanlon, Gerard (1998). Professionalism as enterprise. *Sociology* 32:1, 43–63.
- Helle, Merja & Töyry, Maija (2008). Mallilukijasta muutoksen työkalu? *Journalismikritiikin vuosikirja 2008*. <http://journalismikritiikki.wordpress.com/verkkoartikkelit/mallilukijasta-muutoksen-tyokalul/12.5.2010>.
- Hellström, Tomas (2004). Between rock and a hard place. *Higher Education* 48:4, 511–28.
- Hirsch, Joachim (1983). *Turvavaltio*. Tampere: Vastapaino.
- Hujanen, Jaana (2004). Tiedonvälistystehtävän murroksilla. *Tiedotustutkimus* 27:4–5, 38–55.
- Hujanen, Jaana (2006). Yleisön palvelu markkinaehtoistuvan median journalistien itseymmärryksessä. *Tiedotustutkimus* 29:2, 30–43.
- Jyrkiäinen, Jyrki (2008). *Journalistit muuttuvassa mediassa*. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos B 50.
- Kauppinen, Merja (2004). Opetussuunnitelmista luettua. Jyväskylän yliopisto: kasvatustieteen laitos (julkaisematon). https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8784/URN_NBN_fi_jyu-2005166.pdf?sequence=1 [27.5.2010].
- Koivunen, Anu & Lehtonen, Mikko (2005). ”Joskus on kiva olla vähemmän aikuinen”. *Tiedotustutkimus* 28:2, 4–27.
- Krause, Detlef (2001). *Luhmann-Lexikon*. Stuttgart: Lucius & Lucius.
- Luhmann, Niklas (1981). Veränderungen im System gesellschaftlicher Kommunikation und die Massenmedien. Teoksessa Luhmann, Niklas. *Soziologische Aufklärung* 3. Opladen: Westdeutscher Verlag, 309–320.
- Luzio, Gaia di (2004). The irresistible decline of the medical profession? *German Politics* 13:3, 419–448.
- Marshall, T.H. (1939). The recent history of professionalism in relation to social structure and social policy. *The Canadian Journal of Economics and Political Science* 5:3, 325–340.
- Marx, Karl & Engels, Friedrich (1998 [1848]). *Kommunistinen manifesti*. Tampere: Vastapaino.
- Miller, Ron (2005). Journalism returns to its (GRASS) roots. *EContent* 28:6, 22–27.
- Muzio, Daniel & Ackroyd, Stephen (2005). On the consequences of defensive professionalism. *Journal of Law and Society* 32:4, 615–642.
- Nip, Joyce (2006). Exploring the second phase of public journalism. *Journalism Studies* 7:2, 212–236.
- Nygren, Gunnar (2008). *Yrke på glid*. Stockholm: Stiftelsen Institutet för Mediastudier.
- Oxford English Dictionary (2009). Oxford: Oxford University Press. <http://dictionary.oed.com/entrance.dtl> [4.2.2010].
- Pakulski, Jan (2005). Foundations of a post-class analysis. Teoksessa Wright, Erik Olin (toim.). *Approaches to class analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 152–179

- Parsons, Talcott (1952). *The social system*. London: Tavistock.
- Parsons, Talcott & Platt, Gerald M. (1973). *The American university*. Cambridge: Harvard University Press.
- Pietilä, Antti-Pekka (2007). *Uutisista viihdettä, viihteestä uutisia*. Helsinki: Art House.
- Pietilä, Kauko (2008). Pro yleisö. *Tiedotustutkimus* 31:1, 38–52.
- Pietilä, Kauko (2011). *Reason of sociology*. London: SAGE (ilmestyy).
- Polanyi, Karl (2009 [1944]). *Suuri murros*. Tampere: Vastapaino.
- Rantakari, Kaarle (1923). Sanomalehdistö. Teoksessa Harmaja, Leo ym. (toim.). *Valtiotieteiden käsikirja* 3. Helsinki: Tietosanakirja-Osakeyhtiö, 312–328
- Sciulli, David (2007). Paris visual Académie as first prototype profession: rethinking the sociology of professions. *Theory, Culture & Society* 24:1, 35–59.
- Simmel, Georg (1999 [1908, 1917]). *Pieni sosiologia*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Suhonen, Pertti (2002). RISC-analyysi: median kartta ja kompassi. *Tiedotustutkimus* 25:1, 152–161.
- Therborn, Göran (1999). The ruling class twenty-five years later. *Critical Sociology* 25:2–3, 3–5.
- Toffler, Alvin (1981). *The third wave*. Toronto: Bantam Books.
- Tönnies, Ferdinand (1922 [1887]). *Gemeinschaft und Gesellschaft*. Berlin: Karl Curtius.
- Ursell, Gill (2004). Changing times, changing identities. Teoksessa Jensen, Torben Elgaard & Westenhof, Ann (toim.). *Identity in the age of the new economy*. Cheltenham: Edward Elgar, 34–54.
- Wilkinson, Gary (2005). Workforce remodelling and formal knowledge. *School Leadership and Management* 25:5, 421–439.
- Wirth, Louis (1938). Urbanism as a way of life. *The American Journal of Sociology* XLIV:1, 1–24.
- Wolfe, Alan (1989). *Whose keeper?* Berkeley: University of California Press. <http://alk.cdlib.org/ark:/13030/ft9k4009qs> [8.6. 2009].
- Vähämäki, Jussi (2009). *Itsen alistus*. Helsinki: Like.